

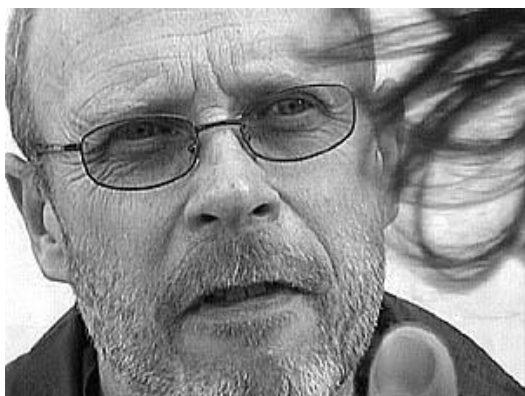
Lomhört nr 17

Januari 2003, årg 10

Red: Peter Lindberg m fl.

hemsida: <http://hem.passagen.se/projekt.lom>.

Ordföranden har ordet.....

När jag skriver de här raderna återstår det inte många dagar på det gamla året. Det är alltid lätt att ta på sig arbete och uppgifter, men blir det utfört? Kanske inte allt men det mesta som jag lovade i förra numret har vi lyckats genomföra. Storlom- och smålomsskyltarna har tillverkats och sänts ut till alla medlemmar. Vi blev tvungna att trycka upp fler ex. av informationsfoldern, *Var rädd om lommen*. Den fick en strykande åtgång och det är ju utmärkt. Ju mer information om lommarna vi kan få ut desto bättre.

Kontakten med Småkraftverkens Riksförbund är etablerad. Varje medlem i föreningen fick var sitt exemplar av informationsfoldern. En enkät gick ut till alla kraftverksägarna angående förekomst av lom i deras sjöar. Jag hade väl hoppats på bättre gensvar, men svaren vi fick in vittnade om bra kunskap om storlommens och dess krav.

I skrivande stund vet vi ännu inte om antalet personer som rapporterar om lom har ökat eller minskat. Alla har tyvärr ännu inte skickat i sina inventeringsresultat men Mats härnedan påminner om det hela. I våras låg en uppmaning om lominventeringar utlagd ett antal veckor på SOF's hemsida och det har förhoppningsvis gett oss lite fler lomrapporter.

Den 1 september 2003 var det Bivråkens Dag i Falsterbo och det blev en klar succé med flera 1000 fågelskådare. Fåglar var det sämre med, det passerade kanske ett 30-tal bivråkar under dagen. Detta var första gången föreningen deltog med eget försäljningsstånd. Den uppstoppade lommen väckte berättigad uppmärksamhet. Försäljningen av våra lomkort gick bra och dessutom delade jag ut ett hundratal lombrosyurer. Flera besökare kom fram och pratade om just sin sjö och sina lommar. Vi kommer givetvis att medverka även under 2003.

Under vårt senaste styrelsemöte den 30 november enades vi om att det nyinstiftade lompriset för år 2003 kommer att gå till Stig Olausson. Grattis Stig! En kort presentation av Stig följer i nästa nummer av Lomhört. Vi tackar också Erik Hemmingsson som är den som tillverkar de fina trälommarna som utgör lompriset.

Med tillåtelse från Lars Jonsson har vi kunnat lägga ut bilder på storlom och smålom på vår hemsida. Tack Lars.

Sist men inte mindre viktigt, vi har fått en ny sekreterare, Jenny Pleym. Jenny presenterar sig själv längre fram. Välkommen Jenny!

Vad kommer att hända under år 2003? Eftersom vi inte "har råd" att förlora några rapportörer, så behövs en fortsatt aktiv rekrytering. En A4 poster kommer att sändas ut till alla medlemmar, som uppmanar till lomrapportering. Postern kan sättas upp på anslagstavlor vid Naturcenter, bibliotek etc där vi kan få ut information till naturintresserade människor.

Vi kommer att göra ett mindre informationsutskick till kanotuthyrare i sydvästra Sverige för att se om vi denna

vägen kan nå ut till kanotturister som rör sig i lomkänsliga sjösystem.

Nästa årsmöte förlägger vi i samband med SOF till Växjö våren 2003. Väl mött ni som vill komma.

Under år 2003 går vi in för den 10:de lomsäsongen. Under årens lopp har en mängd ovärderlig information om våra svenska lommar insamlats och oförtröttligt har Mats Eriksson svarat för den huvudsakliga sammanställningen. Vi hoppas vi kan hålla på åtskilliga år till - långsiktiga inventeringar är viktiga för att följa eventuella förändringar i miljön. Tack för allt ideellt arbete som ni genomför.

Owe Arnoldsson

Årets LOM-inventeringar - tack och påminnelse

Den traditionella påminnelsen om att sända in årets inventeringsresultat börjar nu ingå i den ordinarie årscykeln för LOM-föreningens arbete. I början av december hade vi fått in drygt 50 rapporter, lite mer än häften jämfört med den totala rapporteringen för 2001. MÅNGA TACK till alla ni som sänt in rapporterna, samtidigt som vi påminner ni andra om att sända in rapporterna så snart som möjligt (vi vet att ni är några stycken).

Inventeringarna av häckande smålommar och storlommar är ju en av hörnstenarna i LOM-föreningens verksamhet. Vi börjar nu kunna se värdet av ett långsiktigt arbete, och det dyker upp en del intressanta och tankeväckande frågor när man tar del av resultaten. Är t.ex. tendensen till att procentandelen ungvullar med två "stora" ungar minskar på skilda håll i landet, både för storlommen och smålommen, bara en tillfällig företeelse, eller beror detta på att tillgången på fisk för ungarna försämrats? I så fall är resultaten kanske en indikation på större och mer omfattande störningar i miljön, än att

"bara" lommarna missgynnas. Vi vet också att fiskgjusarna i många områden haft det bekymmersamt med häckningarna. Det är ännu för tidigt att kunna svara på den frågan, men med en fortsatt och långsiktig inventering kan vi få ett underlag för säkrare bedömningar.

Liksom tidigare skickas rapporterna till Mats Eriksson (Tommered 6493, 437 92 Lindome; mke.eriksson@swipnet.se) eller Peter Lindberg (Zoologiska inst., Box 463, 405 30 Göteborg; peter.lindberg@zool.gu.se).

Och till Dig som har rapporter från tidigare år: Det är inte för sent att skicka in dem tillsammans med årets rapportering! Vi lägger in dom i dataregistret.

Och till Dig som rapporterat till SVALAN - meddela gärna detta till Mats Eriksson, mke.eriksson@swipnet.se eller tel. 031-94 87 91, för avstämning och kontroll så att vi inte missat Dina rapporter.

Mats Eriksson

Årsavgiften för 2003 - påminnelse

Årsavgiften för år 2003 är oförändrad, 100 kr, och frivilligt att betala för dem som har rapporterat om lommar för år 2002. Som kriterium för medlemskap gäller alltså betald årsavgift eller att man rapporterat under närmast föregående år - men naturligtvis helt fritt att göra både och. - Årsavgiften betalas in på postgiro 123 14 65-4, **och var noga med ange namn och adress på inbetalningskortet.**

Vi har några inbetalningar för 2002, utan uppgift om namn - om Du tror Dig vara en av dessa - hör av dig till Mats Eriksson, mke.eriksson@swipnet.se, tel 031-94 87 91, så skall vi rätta till detta.

Totalt fanns den 1 december 121 medlemmar, som betalt årsavgiften för 2002 och/eller rapporterat. MÅNGA TACK för

uppslutningen. Naturligtvis hoppas vi på fortsatt medverkan och förtroende.

Smålom som fastnar i fisknät

Sandforsdammen i Skellefteälven är så här långt det enda stället där smålommar etablerat sig i Malå Kommun i södra Lappland. Stammen har visat sig stabil trots att endast 4-5 par häckar årligen. På grund av det ökande fritidsfisket med nät har ett orosmoln dykt upp. Två av de orädda smålommarna fastnade sistlidna sommar i fisknät varav en omkom. I det läget inser man att populationen likväl är bräcklig. Ett par omkomna smålommar nästkommade somrar och stammen kan halveras. Jag tänker gå ut med viss information till fiskande stugägare. En djupare och annan placering av nät skulle minska riskerna.

Leif Bildström

PS. En sammanställning av mina forskningar angående storlommens inverkan på dykändernas häckplatser kommer snart i någon av våra tidningar, sannolikt Fåglar i Västerbotten och ev. Vår Fågelvärld.

Lommarnas ålder

I Ringinform nr 1, 2002, finner vi i en aktuell lista över fåglars ålder att den äldsta ringmärkta storlommen blev 25 år (rapporterad av Tyska Ringmärkningscentralen, Radolfzell och känt sedan länge) medan den äldsta svenska storlommen blev 16 år och 1 månad (märkt av John Andreasson). Den äldsta smålommen blev 23 år och 6 månader och märktes av Carl Persson. Bland de äldsta fåglarna återfinns strandskata med 43 år, häger 35 år, ejder 35, silltrut 34, bläsand 33 år, och fiskmås 31 år. Kan en

fiskmåsbli 30 år så skall väl en lom kunna bli betydligt äldre !! Men det ringmärks för få lommar för att vi skall kunna få vettiga data. Tänk om man kunde hitta på något annat sätt att åldersbestämma lommarna på.

2003 års lompris

kommer på lomföreningens och SOF:s årsmöte i Växjö att udelas till Stig Olausson, Hindås. Stig har i många år byggt lomflottar, skyddat storlommar och följt smålommar i Västergötland. Stig är några över 80 år gammal och still going strong.

En lomsommar i Jämtland

Vi har den gångna sommaren i gott minne som en varm och solig sommar med lite regn. En sommar som blev idealisk för uteliv och semester med varma kvällar med lite knott och mygg. Det varma vädret gjorde att skogsmarkerna torkade upp mark och all mygg och knott försvann.

Vid årets ringmärkning av smålom i mina Jämtländska vatten kunde jag konstatera att smålommarnas sommar inte hade varit så

gynnsam. Många smålomspår hade avbrutit sin häckning och jag undrade varför. Efter diverse kontroller konstaterade jag att det var den vackra sommaren som var orsak till lommarnas dåliga häckningsframgång. Det gällde framförallt i häckningstjärnar utan tillrinnande bäckar. Det torra vädret gjorde att vattennivån i dessa gölar sjönk och lommarna kunde ej komma upp ur vattnet till sina bon. Redan en sänkning av vattennivån med en decimeter kan medföra att lommen ej kommer upp i redet om strandbrinken är tvär. På ett flertal ställen kunde jag konstatera att strandbrinkarna var fullkomligt nednött med blankslitna rötter efter lomparens fruktlösa försök att komma upp till boet med äggen.

Väldigt många storlommar misslyckades också med sina häckningar i år och det beror som vanligt mest på mänskliga störningar. En tidig vår och varm försommar medför att vi vistas i våra sommarhus, badar, fiskar, åker båt, vattenskidor etc och på så sätt stör eller förstör lommarnas häckningar och då oftast omedvetet. Man måste vara lite av en lomkännare för att förstå att man stör den häckande lommen. En störd lom går ofta obemärkt ned i vattnet och dyker för att sedan komma upp långt ute på det öppna vattnet där den tyst avvaktar att fridstöraren skall försvinna. Oftast blir äggen nedkylda eller också är någon påpasslig kråka framme och kalasar på äggen.

En bra lomvår och sommar skall nog vara lagom kall, blåsig och regnig. En lom tillbringar ju nästan mer tid under vattnet än ovanpå så lite regn gör inget och så blir störningarna från oss människor minimala. Här i västra Jämtland har vi nog mest lomsommar enligt vad min familj påstår..

En regnig dag, dvs en fin lomsommar för 13 år sedan ringmärkte jag en lom här i västra Kall och nu för några veckor sedan fick jag igen "min" lom efter alla dessa år i form av en datameddelande. Den hade ironiskt nog drunknat efter att ha fastnat i ett fisknät i Nord Trönderlag i Norge. Även en lom kan drunkna. De allra flesta lommarna omkommer

just på det viset. En annan fara är oljeutsläpp från tankers. Just nu i skrivande stund (december) befinner sig större delen av Skandinavien smålommar i farvattnen kring Holland, England och Frankrike. Den stora oljekatastrofen utanför Spaniens nordvästkust kommer säkert att drabba många av våra övervintrande lommar i Biscayabukten. Oljebälten har ju nu även spridit sig till franska stränder.

Hur många lomtjänar kommer att stå tomma kommande sommar som en följd av människans slarv ?

”Min”lom stärker redan tidigare kunskap om att våra lommar i västra Jämtland flyttar rakt västerut till Atlanten och sedan söderut till Holland-Frankrike till olja, smuts och elände. Låt oss hoppas att EUs beslut om tankers med dubbelskrov kan bidra till en bättre miljö för oss alla och framför allt för våra lommar.

Erik Hemmingsson

Ny sekreterare

Jag heter Jenny Pleym och är 33 år. Jag jobbar som kommunbiolog i Borås kommun. Min huvudsakliga uppgift där är att bevaka kommunens naturvärden i olika ärenden och att arbeta för att bevara, förvalta och utveckla

de naturvärden vi har i kommunen. Min familj består för tillfället av en fågelskådarsärbo och en mycket gammal hund-sambo, den senare av märket västgötaspets. Eftersom jag har förmånen att få ägna hela dagarna åt naturstudier (och dessutom få betalt för det) har jag också tid till ytterligare en hobby, nämligen hundsport.

Jag kommer ursprungligen från Färingsö, har studerat och haft eget ekologikonsultföretag i Lund, jobbat med ett övergödningsprojekt i Västervik och kom slutligen hit till Borås, där jag trivs ypperligt. Att jag hamnat på den här sekreterarposten beror på att fågelskådarsärbon, som ursprungligen erbjöds platsen, hårdnackat tackat nej, och då fick man i desperationen se sig om efter första bästa ersättare. Den stora äran, samt det faktum att min chef insåg vikten av att stödja detta projekt vilket medför att jag kan utföra mycket av uppgifterna på arbetstid, innebär att jag omöjligt kunde tacka nej! Jag ser fram emot alla trevliga möten på exotiska platser.

Hälsningar

Jenny Pleym

Er nya sekreterare

Behandlingsmetod för lommar som svalt fiskekrokar.

Vid två tillfällen, under de senaste åren, har vi i Malung fått ta hand om döda smålommar som svalt fiskekrokar. Skadeförloppet torde i båda fallen ha varit att fiskespö agnade med småfisk lämnats utan tillsyn. Lommarna har svalt betet, kroken har fastnat i matstrupe/magsäck och lommar har bogserat iväg fiskeredskapen ut på sjön och kämpat tills de avlidit. I det ena fallet hade smålommen försökt att med hjälp av ena foten få loss metreven ur munnen och trasslat in både fot och huvud i reven.

Ett tredje fall slutade lyckligare. Denna gång gällde det en storlom. En man ringde i mitten av augusti och bad om hjälp. Han hade fiskat i sjön Smågan i Transtrand. På en relativt liten enkelkrok hade han agnat med en mört och efter fisket låtit spöet ligga på bryggan med mörten nere i vattnet. Från sin stuga såg han plötsligt hur spöet for ut i sjön. Sedan jagade han spö och lom i 1½ timme innan han fick upp den uttröttade fågeln i båten. Då hade reven gått av men hängde fortfarande ut genom näbben. Nu ville den bekymrade fiskaren komma till mig för att jag skulle hjälpa honom få bort kroken.

När fågeln anlände en timme senare hade reven försvunnit ned i svalget och ingenting visade att lommen svalt en metkrok. Den eleganta fågeln fick en ny dimension när den låg utlämnad i mitt knä. Jag fick en stark känsla av att ha lommens liv i mina händer

och var långt ifrån säker på hur det skulle sluta.

Från sjukstugan lånades instrument med vilka jag lyckades få tag i reven i matstruppen och ta bort tre blysänken. Näbben spärrade jag upp med hjälp av en pinne och frystejp. Med instrumenten trevade jag en god stund efter kroken men den satt alltför långt ned. Efter visst funderande tog jag toppen på ett kastspö och trädde reven genom yttersta öglan. Runt öglan bands en fingertoppsstor bomullstuss som reven kom att glida genom. Med spänd lina förde jag ned spötoppen genom lommens matstrupe. Första försöket misslyckades. Näst yttersta öglan på spöet var i vägen och jag fick hala upp arrangemanget igen och skära bort den. Sedan gick det bättre. Kroken satt 22 cm från ”näbbgipan”. Med spöet kunde

jag stöta loss kroken nedåt och den fastnade snällt i bomullstussen och följde med upp utan möjlighet att fastna igen. Så fort kroken var borta förvandlades den dittills lugna och samarbetsvilliga storlommen till en ilsken och rymningsbenägen dito. Den placerades i låda, fick åka bil de sex milen tillbaka till Smågan och sågs på kvällen förnöjt simma ut på sjön till de andra lommarna.

Börje Dahle´n

Forskningsresande fann inga lommar

I *Anders Sparrmans* bok, *Resa omkring jordklotet i sällskap med kapit. J.Cook och herr Foster 1772-75*, beskriver Sparrman djurlivet. Han deltog som botanist och zoolog i expeditionen som under två månader uppehöll sig i de antarktiska farvattnen.....*Pingviner, själar och delfiner syntes tidtals såsom förlidna året alla göra sina omtumlande små luftsprångöver havsbrynet, utan att någonsin betyda land, icke heller befunnos Colymbi (lommar) som med sitt dykande par gånger viste sig agera på samma teater bebåda land, icke heller några däröver flygande tärnor....*

LOM-Föreningens styrelse

Styrelse:

- Owe Arnoldsson (ordf.), Arnåsholm, 330 20 Burseryd; tel. 0371-521 00, owe_arn@hotmail.com
- Jenny Pleym (sekr), Borås, Jenny.Pleym@boras.se
- Karen Lund (kassör), Oxtorgsgatan 12 D, 575 38 Eksjö, tel. 0381-140 11 (kväll), 0381-355 56 (dag)

- Mats Eriksson, Tommered 6483, 437 92
Lindome, tel. 031-94 87 91, 070-609 94 33,
mke.eriksson@swipnet.se
- Mikael Hake, Basungatan 22, 42120 Västra
Förlunda, 031-47 13 68, 070-6464871
mikael.hake@nvb.slu.se
- Peter Lindberg, Zoologiska inst., Box 463,
405 30 Göteborg; tel. 031-773 36 42, 070-209
23 15, peter.lindberg@zool.gu.se
- Håkan Lindblom, Lillsjövägen 4, 913 32
Holmsund; tel 090-405 40 (hem), 090-18 42
91 (arbete), h_lindblom@hem.utfors.se

